

O zaman cümle âlem terörist!

05. 05.2013

Yrd. Doç. Dr. Metin Ersoy / Havadis Gazetesi

Trafik kazaları sonrası gazetecilerin empati yaparak haberlerini oluşturması, sürece odaklanması, şiddet dilinden uzaklaşması, halka ve sivil toplum temsilcilerine söz vermesi barış gazeteciliği açısından sorunun çözümüne yönelik uygulamalar olabilir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) son haftalarda trafik kazaları medyanın gündemini meşgul ediyor. Kazaların gazete sayfalarında yer alış biçimlerine baktığımızda karşımıza dramatik bir tablo çıkıyor. Bu öyle bir tablo ki içerisinde çok fazla şiddet ifadeleri yer alıyor.

Bir harf bile önemli

Trafik kazaları “hard news” yani “sert haber” dediğimiz haber kategorisinde yer alıyor. Sert haberler çabuk tüketilen ve tazeliğini erken yitiren haberlerdir. Gazeteciler bu tür hızlı gelişen ve hızlı tükenen olaylar ile karşılaştıklarında haberlerini hemen hedef kitlelere ulaştırmak isterler. Hızlı bir biçimde haber vermek istenirken zaman zaman haberin doğruluğundan yana bazı sıkıntılar yaşanıyor. Örnek verirsek; yaşanan bir trafik kazası sonrası kazada yaralanan veya ölen kişi veya kişilerin isimleri yanlış verilebiliyor. Bir harfin bile yanlış yazılması sonrası o kişinin yakınlarını paniğe sürükleyeceği bilinmesine rağmen, zaman zaman sehven de olsa bu tür hatalar ile karşılaşılıyor.

Otomobilleri tokuşturuyoruz!

Bu yazıda havaların ısınması ile önemli miktarda artış yaşanan trafik kazalarının gazeteciler tarafından haberleştirilme şeklini sorgulamak istiyorum. Bu küçük adada otomobilleri tokuşturmak, sanıyorum yaptığımız en iyi işlerden bir tanesi. KKTC’de kanser hastalıkları başta olmak üzere trafik kazaları da birçok kişinin canını almaya devam ediyor. Bu konuda ciddi bir devlet politikası eksikliğinin var olduğunu yıllardır sivil toplum kuruluşları dile getiriyor.

“Kötü haber, iyi haberdir”

Basının trafik kazalarını haberleştirmesi noktasındaki rolüne baktığımızda; “kötü haber, iyi haberdur” anlayışının benimsendiğini söyleyebiliriz. Zaten sert haber kategorisinin böylesi bir haber değeri anlayışını barındırdığını da biliyoruz. Doğal afetler, depremler, seller, kazalar, silahlı çatışmalar, uyuşturucu, cinayet ve tecavüz gibi daha birçok olay sert haber kategorisinde yer alıyor. KKTC gibi küçük bir devletin içinde yaşanan trafik kazaları, ülkede neredeyse “herkesin herkesi” tanıdığını düşünürsek basında önemli yer buluyor. Zira insanlar kimin başına ne geldiğini bilmek ve öğrenmek istiyor. Buraya kadar her şey normal görünüyor. Basın kamuoyunu yaşanan bir kaza sonrası bilgilendiriyor. Normal olmayan ve kabul edilemeyen durum ise, basının bu haberleri sunuş şekli oluyor.

Haberlere “şiddet” dili hâkim

Trafik kazası haberleri çok fazla “şiddet” dili ile kaleme alınıyor. Bu şiddet dili öyle bir şekilde oluşturuluyor ki, kazalar sonrası sürekli olarak sürücüler suçlanıyor. Kaza yapanlar kendi mağduriyetleri ile kalmıyorlar bir de medyanın yarattığı gündemler ile uğraşıyorlar. Kaza anında orada bulunmayan bir gazetecinin elbette haber yaparken işi zor görünüyor. Muhabir haberi toplarken varsa, kazaya tanıklık eden birinin görüşüne başvuruyor. Genelde bu görüş de yine kaza anında o mekânda bulunmayan polislerden alınıyor. Ancak söz konusu polisler ya kendilerine kazaya karışan kişilerin anlattıkları ile ya da yaptıkları ölçümler sonrası kazanın oluşumunu anlamaya çalışıyorlar. Böylece otoriter haber kaynağı olarak resmi makamlar trafik kazaları sonrası açıklamaları yapan kişiler oluyor. Tabii ki trafik kazalarıyla ilgili en fazla açıklama Polis Basın Subaylığı’ndan yapılıyor.

“Trafik terörü”

Son yaşanan trafik kazalarından sonra basında yer alan şiddet diline birkaç örnek vererek devam edebiliriz: Haberkkctc.com: “Görenleri kanını donduran kaza...”, “Trafik terörü bir can daha aldı” (30 Nisan 2013). Havadis: “KKTC’de yaşanan trafik terörüne dün bir can daha verildi.” (26 Nisan 2013), “Feci kaza... Sağ çıkması mucize” (30 Nisan 2013). Kıbrıs: “Genç sürücü dehşet saçtı” (29 Nisan 2013). Örnekleri artırmak mümkün görünüyor. Bu noktada şiddet dilinin yanı sıra “terör” ve “trafik terörü” ifadelerinin sıkça kullanıldığını görmekteyiz. Bu ifadeler gazeteciler tarafından her ne kadar da mecaz anlamda kullanılıyor olsa da Türk Dil Kurumu terör kelimesinin anlamını şöyle açıklıyor: “Yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkma, korkutma, tedhiş.” Basında trafik kazaları sonrası bu kelimenin anlamı dışında ve yanlış kullanıldığını söyleyebiliriz. Belki basınımız trafik kazalarını teröre benzeterek insanların öldüğünü ima ediyor ancak, burada bir

başka yanlış anlama daha ortaya çıkıyor. Akıllara şu soru da geliyor: O zaman cümle âlem terörist miyiz? Zira bu “terörü” yatan da yine insanlar oluyor.

Feci kaza!

Trafik kazalarında ayrıca “feci kaza” ifadeleri karşımıza çıkıyor. Basınımızda ne yazık ki sıfatlar bol keseden kullanılıyor. Fecinin ölçüsü nedir? Hangi olaylara feci diyebiliriz? Bu sorular yanıtlanmadan olayları daha fazla okutmak adına yapılan bir kelime oyunu gibi görünüyor. İşe yarıyor aslında. Özellikle online gazetelerde bu tür ifadeler ile atılan manşetler en çok tıklanan ve okunan haberler arasına giriyor.

TERÖR: Trafik kazalarında şiddet dilinin yanı sıra gazeteciler tarafından “terör” ve “trafik terörü” ifadelerinin sıkça kullanıldığını görmekteyiz.

Abartılı ifadeler ile atılan manşetler

Prof. Dr. Süleyman İrvan ve Senem Çınarbas tarafından Türk basınındaki dört gazete üzerinden trafik kazaları haberleri analiz edildi. 2000 yılında yapılan “Türk basınında yer alan trafik haberlerinin analizi” isimli çalışmada da ortaya konduğu gibi; “...gazeteler kaza haberlerini verirken bilgilendirmeyi amaçlamalı, olayı sansasyonelleştirecek ifade ve fotoğraf kullanımından kaçınmalıydılar.” Ne yazık ki Kıbrıs Türk basınında da benzer hatalar yaşanıyor. Basının kullandığı şiddet dili yanı sıra, abartılı ifadeler ile attığı manşetler ve tüm bunlara yayımlanan etik dışı fotoğraflar da eklenince trafik kaza haberleri içinden çıkılmaz bir hal alıyor.

Sistem sorgulanmalı

Gazeteciler bu ifadeleri haberlerini daha fazla okutmak ve tiraj kaygısı ile yapıyor olsa da ortada bu tür kazaların kendi başlarına gelmeyecekmiş gibi bir pozisyon olduğunu da ifade etmeliyim. Örneğin yolların güvenliğini, trafik ehliyetlerinin verilmiş şeklini, kısacası sistem ile ilgili sorgulama yapılmıyor. Yapılan haberler Polis Basın Subaylığı'ndan basına gönderilen ve istatistik bilgileri içeren haberler oluyor. Ancak insanların hata yapabileceği unutuluyor.

Yollar daha affedici olsa...

Keşke yolların daha “affedici” olması gerektiği ile ilgili haberler görebilsek. Bu hafta içerisinde Havadis gazetesi muhabirlerinden Duygu Alan'ın kaleme aldığı ve 30 Nisan 2013 tarihinde yayımlanan; “Trafikte 10 yılda 443 kişi öldü” manşetli haber önemli bir haberdur. Duygu'yu başarılı haberi için kutlar, trafik konusunun takipçisi olmasını, yayımladığı haberde yaptığı gibi sivil toplum kuruluşlarına ses vermesini ve hepsinden de önemlisi bu sorunun çözülebilmesi için süreç odaklı bir yayıncılık anlayışını geliştirmesini temenni ediyorum. Zira trafik kazaları sonrası yaşamını yitiren kişiler sadece aileleri tarafından hatırlanan ancak devlet için istatistiki birer bilgi olacaklar.

Barış gazeteciliği yardımcı olabilir

Sürece odaklanırsak, sistemdeki yanlışlıkları dile getirirsek, bu konuda fikri olan herkesi ortak bir platformda buluşturur, çözüme de katkı sağlayabiliriz. Aslında barış gazeteciliği prensipleri trafik kazalarında kullanılırsa birçok sorunu da gidermiş oluruz. Kaza sonrası gazetecilerin empati yaparak haberlerini oluşturması, sürece odaklanması, şiddet dilinden uzaklaşması, halka ve sivil toplum temsilcilerine söz vermesi barış gazeteciliği açısından sorunun çözümüne yönelik uygulamalar olabilir.